

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Artikel: Interview met promovendus Alexander Geelen

Auteur: Sara Verveer

Verschenen in *Skript Historisch Tijdschrift*, jaargang 42.4, 24-26.

© 2020 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

p-ISSN: 0165-7518

e-ISSN: 3051-2506

Skript Historisch Tijdschrift is een onafhankelijk wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

INTERVIEW MET PROMOVENDUS ALEXANDER GEELLEN

Sara Verveer

De VOC en WIC waren, naast handelscompagnieën, gezaghebbers over enorme gebieden in het Nederlandse koloniale wereldrijk. De inwoners van deze gebieden hadden vele verschillende achtergronden en stonden onder het gezag van de handelscompagnieën. De grote diversiteit van de bevolking werd gecontroleerd en gereguleerd door instanties binnen de VOC en WIC. Hoe dit proces te werk ging en hoe het kan dat deze instanties uit de zeventiende eeuw van invloed bleven tot in de negentiende eeuw, is het vraagstuk waar het onderzoeksproject *Resilient Diversity* zich op richt. Alexander Geelen maakt als promovendus deel uit van dit project. Hij houdt zich bezig met de manier waarop de mobiliteit van individuen onder invloed stond van de koloniale overheid.

Alexander Geelen volgde de Bachelor Geschiedenis aan de Universiteit Leiden. Tijdens zijn studie kwam hij voor het eerst in aanraking met de geschiedenis van Zuidoost-Azië en de VOC via een keuzevak. Toen Geelen voor het vak naar het Nationaal Archief ging om in de primaire bronnen te duiken, werd zijn interesse pas echt gewekt. Lennart Bes, de docent die destijds het vak gaf, was betrokken bij het digitaliseringsproject van de VOC-archieven in Cochín (een voormalige handelspost van de VOC op de Malabarkust in India). Deze archieven zou Geelen later tijdens de Research Master Colonial and

Global History gebruiken om zijn master-scriptie te schrijven over slavernij in Cochín in de achttiende eeuw. Terwijl Geelen zijn studie aan het afronden was, werkte hij als student-assistent bij het Internationale Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG). Via een vacature van het IISG kwam hij vervolgens terecht bij *Resilient Diversity: the Governance of Racial and Religious Plurality in the Dutch Empire, 1600-1800*. Binnen dit project houdt hij zich bezig met het deelproject *Bordering up: regulating mobility through passes, walls and guards*.

Geelen onderzoekt hoe een individu werd gecategoriseerd op basis van sociale achtergrond door de koloniale overheid en op wat voor manier dit vervolgens invloed had op ruimtelijke mobiliteit in de achttiende eeuw. Verschillende factoren kunnen daarin een rol spelen volgens Geelen: 'Waar je woont, bijvoorbeeld in de stad Batavia, en hoe makkelijk je kan bewegen is afhankelijk van bijvoorbeeld je rang binnen de VOC, of je Javaans bent of niet, of je Europees bent of niet, of je een tot slaaf gemaakte bent of niet, maar ook je gender.' Het onderzoek beslaat Suriname, West-Afrika, India en Indonesië.

Terwijl Geelen beaamt dat zijn onderzoeksopzet op het eerste gezicht nogal ambitieus klinkt omdat het zo'n groot gebied betreft, legt hij uit waarom het onderzoek nu wel mogelijk is: 'Onlangs zijn de VOC en WIC-archieven allemaal gedigitaliseerd. Kilometers aan primair bronmateriaal is dus veel makkelijker

Alexander Geelen

in te zien.’ De bronnen die hij vooral gebruikt zijn strafrechtelijke processtukken. Deze rechtszaken zijn door Geelen en zijn collega’s in datasets gezet aan de hand van relevante variabelen. Door variabelen te gebruiken zoals gecategoriseerde vraagstukken betreffende wie de verdachte is en wanneer de zaak zich afspeelt, is het mogelijk op een snelle manier casestudies te vinden binnen het archief. Dit betekent dat het niet langer nodig is om ‘te bladeren’ door de stukken voor specifiek onderzoek, maar er een dataset is die overzicht geeft. Deze datasets bestaan nu voor onder andere Batavia, Cochin, Elmina en Suriname.

Naast rechtbankverslagen maakt Geelen gebruik van wetgeving die vastgelegd is in plakkaatboeken: ‘De rechtszaken laten de praktijk zien die ik kan spiegelen aan de theorie die erachter zit.’ Hoewel

de VOC en de WIC zich officieel aan Nederlands-Romeins recht hielden, schoot dit in de praktijk vaak tekort. Zo stelt Geelen dat er veel wetgeving werd vormgegeven als respons op de lokale context. De rechtbank bestond eveneens uit een elitegroepje van bestuurders zonder achtergrond in de rechtsgeleerdheid. ‘Meestal waren het amateurs die plaatsnamen in de rechtbank. Dit is terug te zien in de rechtszaken. Er werd vaak een beroep gedaan op de Bijbel en lokale wetgeving.’

De grenzen van mobiliteit die naar voren komen in deze bronnen zeggen iets over hoe mensen zich bewegen binnen de gestelde grenzen van de koloniale overheid. Dit is een van de belangrijkste vragen van het onderzoek voor Geelen: ‘Welke mate van agency is te zien in de rechtszaken? Op het moment dat iemand tegen een juridische grens aanbotst en

" MOBILITEITSREGULERING EN LOKALE WETGEVING GINGEN HAND IN HAND."

deze uitdaagt zie je dit terug in een zaak. Vervolgens kan je afleiden wat de bewegingsvrijheid van een persoon is.' Om dit te onderzoeken houdt Geelen zich veel bezig met zaken van weggelopen tot slaaf gemaakte personen. Deze groep werd sterk gereguleerd, waardoor de grenzen van mobiliteit heel duidelijk worden.

Als voorbeeld noemt Geelen een rechtszaak tegen een weggelopen tot slaaf gemaakte man die kilometers buiten het fort Elmina werd ontvoerd door een drie mannen uit een nabijgelegen dorp. Hij vermoordde zijn kidnapper, waarna hij, en niet zijn kidnapper, werd berecht door de WIC. Dit komt doordat de traditie van 'panjaren', een lokaal gebruik op de Goudkust waarbij mensen die een schuld hadden bij iemand anders rechtmatig konden worden ontvoerd ter voldoening van die schuld, in stand werd gehouden door de WIC. Dit gebruik hing nauw samen met de praktijk van *pawnship* waarbij mensen als onderpand van een schuld dienden. De WIC greep in bij conflicten omtrent panjaren om de lokale vrede te bewaren maar ook omdat zij zelf gebruik maakten van dit systeem en het dus in stand wilden houden. 'Ze hadden baat bij een goede relatie met de lokale elite ten behoeve van de handel,' aldus Geelen. Mobiliteitsregulering en lokale wetgeving gingen op deze manier hand in hand. Uit dit voorbeeld blijkt eveneens dat de rechtsmacht van de WIC niet stopte bij de muren van het fort. Geelen ziet deze soevereiniteitskwestie ook terug in Cochin: 'Hoewel de VOC ook daar een klein fort bestuurde, was de koning van Cochin in feite een marionet van de VOC. Zo zie je dat de handelscompagnieën ineens lange armen hebben over deze gebieden.'

Volgens Geelen staat elk aspect van een rechtszaak in verband met ontwik-

kelingen die op een hoger niveau spelen. 'Een gekidnapte man lijkt in eerste instantie niet veelzeggend, maar wanneer je uitzoomt zie je hoe instituties invloed hebben op een lokaal systeem als *pawnship*,' legt Geelen uit. Op die manier is het mogelijk vanuit een specifiek voorbeeld aan global history te doen. Zo komt uit het onderzoek naar voren dat de WIC en VOC zich in sterke mate aanpasten aan de lokale context, maar dat dit wel leidde tot vergelijkbare praktijken in de mobiliteitsregulering. Waar in India veel aandacht werd besteed aan de kaste waar een persoon toebehoorde, stond in Elmina het systeem van *pawnship* centraal.

Aan het begin van het onderzoek was de hypothese dat de VOC en WIC tot in detail bezig waren met het reguleren van mobiliteit omdat dit overeen kwam met hun doeleinden: als handelscompagnie, maar ook als regerend orgaan en werkgever. Nu hij halverwege het schrijfproces is, wilt Geelen ook kunnen aantonen hoe de casestudies zich verhouden tot grote processen die niet alleen draaiden om handel. Het regeren ging gepaard met nare praktijken als massageweld, oorlogsvoering en onderdrukking. Tegelijkertijd hoopt hij te kunnen laten zien hoe de rechtszaken eigenlijk nog veel meer vertellen: 'De bronnen geven inzicht in wat er zich in het dagelijks leven van mensen zelf afspeelde dat verder gaat dan de VOC en WIC.' ■